

การสร้างพลังชุมชนเพื่อจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกโดยชุมชน

ชฎาภรณ์ บุตรบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

การสร้างพลังชุมชนเพื่อจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกโดยชุมชน (COMMUNITY EMPOWERMENT FOR ESTABLISHING COMMUNITY-BASED SURVEILLANCE SYSTEM FOR AVIAN INFLUENZA)

ชฎาภรณ์ บุตรบุรี 4837689 PHPH/M

วท.ม.(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, พบ.ด., อรุณฯ ภาชีน, Dr.P.H.(Health Education), นพพร ไทวธีระกุล, Ph.D.

บทคัดย่อ

ไข้หวัดนกเป็นโรคติดเชื้อในสัตว์ และติดต่อสู่มนุษย์โดยการสัมผัสกับสัตว์ที่ติดเชื้อหรือสัตว์ตาย ประเทศไทยมีผู้ป่วยไข้หวัดนกสะสมตั้งแต่ปี 2547 จนถึงเดือนกันยายน 2549 จำนวนทั้งสิ้น 24 ราย เสียชีวิต 16 ราย ทุกครั้งที่มีการระบาดเกิดขึ้นในสัตว์ปีก มักจะมีการระบาดติดต่อสู่มนุษย์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เคยตรวจพบสัตว์ปีกป่วยตายจากเชื้อไข้หวัดในปี 2547 ปัจจุบันการระบาดในสัตว์ปีกยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน ดังนั้นกลไกการเฝ้าระวังโรคในชุมชนนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกของชุมชนโดยใช้กระบวนการสร้างพลังชุมชนในแกนนำ จำนวน 35 คน และการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้หวัดนกของประชาชนตำบลนครชุมน์ ผลการศึกษาพบว่า ตำบลนครชุมน์มีการจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังอย่างมีส่วนร่วมโดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกในตำบลนครชุมน์และมีการเชื่อมโยงข้อมูลมีระบบการแจ้งเตือนภัยทั้งในสถานการณ์ปกติและเกิดการระบาด มีการประเมินผลและสรุปบทเรียนจากการจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังโดยชุมชน ทักษะการสื่อสารและภาวะผู้นำของแกนนำชุมชนภายหลังดำเนินการสร้างพลังชุมชนสูงกว่าก่อนการสร้างพลังชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก การรับเรื่องโรคไข้หวัดนกทั้งการรับรู้ความรุนแรงเรื่องโรคไข้หวัดนก การรับรู้พฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนก การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตามคำแนะนำในการป้องกันโรคไข้หวัดนก การปฏิบัติในการป้องกันเรื่องการป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดนกของประชาชนในชุมชนตำบลนครชุมน์ หลังกระบวนการสร้างพลังชุมชนดีกว่าก่อนกระบวนการสร้างพลังชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ยกเว้นการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคไข้หวัดนกของประชาชนตำบลนครชุมน์ก่อนและหลังดำเนินการสร้างพลังไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในชุมชนอื่นที่มีอุบัติการณ์โรคไข้หวัดนกหรือปัญหาสาธารณสุขด้านอื่น ๆ รวมถึงความรู้ การรับรู้และการปฏิบัติในการป้องกันไข้หวัดนกและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษานี้จะช่วยในการพัฒนาเครือข่ายในการป้องกันโรคไข้หวัดนกภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การสร้างพลังชุมชน / ระบบการเฝ้าระวัง / โรคไข้หวัดนก

COMMUNITY EMPOWERMENT FOR ESTABLISHING COMMUNITY-BASED SURVEILLANCE SYSTEM FOR AVIAN INFLUENZA.

CHADAPORN BUTBUREE 4837689 PPH/M

M.Sc.(PUBLIC HEALTH) MAJOR IN HEALTH ADMINISTRATION

THESIS ADVISORS: NAWARAT SUWANNAPONG, Ph.D., ORANNUT PACHEUN, Dr.P.H.(HEALTH EDUCATION), NOPPORN HOWTEERAKUL, Ph.D.,

ABSTRACT

Avian Influenza is an animal infectious disease and can be transmitted to humans by touching infected animal carcasses, particularly poultry. In Thailand, there have been 24 cases of illness, of whom 16 died from 2004 to September 2006. Poultry deaths from Avian Influenza in Banpong District, Ratchaburi Province were reported in 2004. Recently, outbreaks have been continuously occurring in poultry. Avian Influenza prevention and control is complicated and involves various aspects. Therefore, a strong surveillance mechanism in the community is a very important factor in monitoring Avian Influenza. This research is a quasi-experimental research. The objective was to set up an avian flu surveillance system by community empowerment of 35 core persons from 7 villages, participatory learning in Nakhonchum community, Banpong District, Ratchaburi Province, and the promotion of avian flu prevention activities to 417 Nakhonchum people. The study found that Nakhonchum has established the participatory surveillance system by setting up an avian flu surveillance operation center in Nakhonchum and a public emergency announcement system for both normal and outbreak situations, including evaluating the result of the community-based surveillance system establishment. Communication skill and leadership of community core persons after the empowerment was significantly higher than before the empowerment ($p < 0.001$). Knowledge of avian flu prevention and control, perception of severity, benefits of prevention and barriers to prevention related to avian flu after the empowerment were significantly better than before the empowerment ($p < 0.001$). However, perceptions of susceptibility to avian flu before and after the empowerment were not different. The findings can be applied to other communities which have avian flu outbreaks or other public health problems. In addition, knowledge, perception and practice of avian flu prevention, and experiences gained from this study can help considerably develop the avian flu prevention network in the community.

KEY WORDS: COMMUNITY EMPOWERMENT / SURVEILLANCE SYSTEM / AVIAN FLU

180 pp.